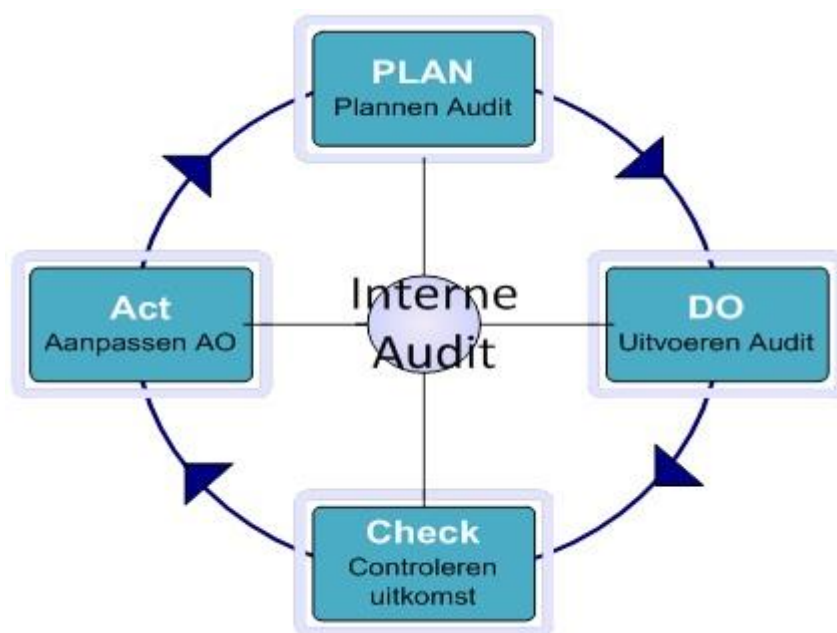

Intern controleplan 2020

Loosdrecht, september 2020

Inhoud

1	Inleiding	4
	Aanleiding.....	4
	Waarom (verbijzonderde) interne controle?	4
	Ambitieniveau interne beheersing.....	5
2	Kader interne controle	5
	Wettelijk kader (externe wet- en regelgeving)	5
	Drie verdedigingslijnes van interne beheersing.....	5
	Samenhang interne en externe controle	6
3	Positionering en verantwoordelijkheden	6
	Positionering	6
	Verantwoordelijkheid teammanager	7
4	Aanpak verbijzonderde interne controle	7
	Significante processen.....	7
	Proces overstijgende werkzaamheden	7
	Vorbereidende werkzaamheden voor rechtmatigheidsverantwoording	8
	Werkprogramma's per proces	8
	Planning.....	10
	Rapportage.....	10
	Bijlage 1: Significante processen.....	12
	Bijlage 2: Richtlijnen uitvoering interne controle en foutenevaluatie.....	13

1 Inleiding

Aanleiding

Op basis van artikel 212 in de Gemeentewet en de vertaling daarvan in de Financiële Verordening gemeente Wijdemeren is het College van B&W verantwoordelijk voor de getrouwheid van de informatieverstrekking en de rechtmatigheid van de beheershandelingen. Bij afwijkingen van de getrouwheid en/of rechtmatigheid neemt het College maatregelen tot herstel. Om hier invulling aan te geven zal jaarlijks het Intern Controleplan worden bijgesteld en vastgesteld door het College.

Een goed opgezette (verbijzonderde) interne controle is een belangrijke pijler waarop de gemeente Wijdemeren in het kader van planning en control moet kunnen steunen. Niet alleen voor wat betreft het controleren en signaleren van tekortkomingen in de uitvoering, maar zeker ook voor het bijsturen en het afleggen van verantwoording. Met een toereikend Intern Controleplan kan structuur aan de uitvoering worden gegeven. Dit is nodig om niet te weinig te doen, maar zeker ook om niet te veel te doen.

Interne controle begint bij procesbeheersing. Het inventariseren van de procesrisico's en de beheersingsmaatregelen die de procesrisico's verminderen zijn een belangrijke pijler voor een effectieve en efficiënte uitvoering van de interne controle. Elke proceseigenaar dient een beeld te hebben van het "wat kan er fout gaan in mijn proces" en "welke maatregel heb ik getroffen om te voorkomen dat deze fout wordt gemaakt".

De (verbijzonderde) interne controles moeten gedurende het jaar uitgevoerd worden. Hierdoor kunnen eventuele getrouwheids- en/of rechtmatigheidsfouten snel aan het licht komen en indien mogelijk herstelmaatregelen en/of bijsturende maatregelen worden getroffen. Het leereffect dat van de geconstateerde fouten uit zal gaan zal hierdoor worden versterkt.

Dit plan beschrijft de aanpak van de verbijzonderde interne controle (verder: VIC) 2020 en is een kapstok voor de uit te voeren werkzaamheden. Daarnaast is in het kader van het komen tot de verwachte rechtmatigheidsverklaring, die vanaf 2021 hoogstwaarschijnlijk van toepassing zal zijn, het nader concretiseren van het normenkader en het opstellen met vertaling naar het toetsingskader als onderdeel van het Intern Controleplan 2020 opgenomen. Het normen- en toetsingskader is de basis van de rechtmatigheidsverklaring en dient daarop te worden toegespitst.

Waarom (verbijzonderde) interne controle?

De (verbijzonderde) interne controles zijn primair gericht om onvolkomenheden in de procesbeheersing en uitvoering tijdig op te sporen en de eventuele consequenties betreffende getrouwheids- en/of rechtmatigheidsfouten en onzekerheden in de financiële administratie en/of in de financiële rapportages (w.o. jaarrekening, voorjaarsrapportage en najaarsrapportage) tijdig te signaleren en te (laten) corrigeren. Tevens biedt (verbijzonderde) interne controle de mogelijkheden tot het treffen van preventieve maatregelen om onvolkomenheden in de toekomst te voorkomen. De informatie uit de (verbijzonderde) interne controles plus de inbedding van interne controlemaatregelen in de organisatie helpen om de kwaliteit van de bedrijfsvoering te verbeteren.

De (verbijzonderde) interne controle richt zich voornamelijk op de zogenaamde getrouwheid van de informatieverstrekking en de rechtmatigheid van de beheershandelingen. Dit betekent dat de (verbijzonderde) interne controle vooral gericht is op:

- het vaststellen dat de gedelegeerde bevoegdheden juist zijn gebruikt;
- het vaststellen dat de gemeente Wijdemeren in overeenstemming met de interne en externe wet- en regelgeving, voorschriften, instructies en procedures heeft gewerkt en gehandeld;
- het waarborgen dat de in de financiële administratie/jaarrekening opgenomen gegevens juist, tijdig en volledig zijn verantwoord;
- het vaststellen dat de baten, lasten en balansmutaties die in de financiële administratie c.q. jaarrekening worden verantwoord, in overeenstemming met de interne en externe wet- en regelgeving tot stand zijn gekomen;
- het afleggen van interne verantwoording;

- het geven van aanbevelingen voor het verbeteren van de kwaliteit van de administratieve organisatie en interne beheersing (AO/IB);
- voorbereidende en ondersteunende werkzaamheden bij de externe accountantscontrole.

Ambitieniveau interne beheersing

Het ambitieniveau van de interne beheersing is dat deze in beginsel zodanig is dat op de procesbeheersing kan worden gesteund. Zeker ook gezien de komende rechtmatigheidsverantwoording. Gezien de omvang van de gemeente en organisatie zullen soms keuzes gemaakt moeten worden tussen gewenste beheersing en de bekostiging die dit met zich meebrengt. In geval de afweging tussen gewenste beheersing en bekostiging ertoe leidt dat de gewenste beheersing niet wordt ingericht, dan zal op dit betreffende onderdeel een gegevensgerichte controle aanpak aan de orde zijn.

De huidige stand van interne beheersing is dat, thans naar inschatting, in overwegende mate gegevensgericht zal worden gecontroleerd. Waar mogelijk zal op onderdelen systeemgericht worden gecontroleerd. Met het nader invulling geven aan de ambitie, zal de mate van systeemgerichte controles toenemen.

Waar mogelijk en efficiënt zullen data-analyses worden ingezet in de uitvoering van de VIC. Echter daarvoor dient wel te worden voldaan aan systeemtechnische randvoorwaarden (onder andere toegangsbeveiliging, wachtwoordbeleid, functiescheiding). Op dit moment zijn er op dit vlak nog aandachtspunten zoals weergegeven in de management letter 2019 van de accountant.

2 Kader interne controle

Wettelijk kader (externe wet- en regelgeving)

De uitgangspunten met betrekking tot de getrouwheids- en rechtmatigheidscontrole zijn vastgelegd in:

- de Gemeentewet;
- het Besluit begroting en verantwoording gemeenten en provincies (BBV);
- de Nota van toelichting bij het Besluit Accountantscontrole Decentrale Overheden (BADO);
- geactualiseerd normenkader gemeente Wijdemeeren.

Uitgangspunten bij de jaarlijkse actualisatie van het Intern Controleplan en werkprogramma's per bedrijfsproces zijn:

- structureel op basis van financiële relevantie vanuit de risicoanalyse;
- incidenteel op basis invoering nieuwe externe en interne wet- en regelgeving;
- incidenteel op basis van verbeteracties uit voorgaande controles.

Drie verdedigingslijnes van interne beheersing

Om zekerheid te hebben over de betrouwbaarheid van de informatievoorziening heeft een organisatie adequate (interne) controlemaatregelen nodig. Hierbij zijn meerdere verdedigingslijnes te onderscheiden.

Toelichting op het model van de drie verdedigingslijnes:

- 1e lijn: in proces
Uitgangspunt is dat het lijnmanagement verantwoordelijk is voor haar eigen (operationele) processen. Om te borgen dat de uitvoering van processen adequaat verloopt (rechtmatig en getrouw), worden interne beheersmaatregelen uitgevoerd door de functionarissen, die betrokken zijn bij de uitvoering van de dagelijkse activiteiten in de organisatie en het lijnmanagement. Deze beheersmaatregelen uitgevoerd door management en uitvoerende functionarissen vormen de eerstelijnscontroles.
- 2e lijn: afdeling financiën, kwaliteitscontrole
Daarnaast moet er wel een functie zijn die de 1e lijn ondersteunt, adviseert, coördineert en bewaakt of het management zijn verantwoordelijkheden ook daadwerkelijk neemt. Dit is de tweede lijn. De planning- & controlcyclus, kwaliteitscontrole en het risicomangement zijn daarbij belangrijke instrumenten.
- 3e lijn: VIC en concern control

Ten slotte kan het wenselijk zijn dat er binnen de organisatie een functie bestaat die controleert of de 1e lijn haar taken goed uitvoert en beoordeelt of het samenspel tussen de 1e en 2e lijn soepel functioneert. De derde lijn is niet verantwoordelijk voor het nemen van de beslissingen (eerste lijn) en evenmin voor het ontwerpen en implementeren van de systemen voor de beheersing van bedrijfsprocessen (tweede lijn). De 3e lijn zou daarover objectief en onafhankelijk een oordeel moeten vellen en adviezen tot verbetering geven.

Belangrijk is de onderlinge samenwerking tussen de drie verdedigingslijnes. Om die reden vindt per proces vooraf afstemming plaats met de proceseigenaar (1^e lijn), financieel adviseur (2^e lijn) en VIC-adviseur (3^e lijn). Tevens vindt frequent afstemming plaats tussen de concerncontroller (3^e lijn) en VIC-adviseur (3^e lijn) over status uitvoering VIC en de bevindingen.

Samenhang interne en externe controle

De commissie BADO (Bedrijfsvoering Auditing Decentrale Overheden) heeft in februari 2019 een notitie uitgebracht onder de titel 'De verbijzonderde interne controle bij decentrale overheden'. In deze notitie zijn 4 varianten geschetst ten aanzien van de gebruikmaking door de externe accountant van de VIC. Het betreft:

1. instrument om de aanlevering van stukken aan de accountant te verbeteren;
2. onderdeel van het interne beheersingskader om toezicht te houden op de uitvoering van interne beheersingsmaatregelen;
3. interne beheersingsmaatregel, waarop hij kan steunen bij zijn organisatiegerichte werkzaamheden;
4. interne auditfunctie (IAF, zoals bedoeld in Standaard 610).

Gegeven de huidige stand van de interne beheersing is in een collegebesluit aangegeven dat voor 2020 de 2^e variant van toepassing is. Dit geldt eveneens voor 2021. Gegeven de ambitie van ontwikkeling van interne beheersing is voor 2022 variant 3 door het College bepaald.

In de situatie van de 2^e variant gebruikt de accountant de VIC als een van de belangrijke informatiebronnen om kennis te verkrijgen van de organisatie en zo richting te geven aan zijn controle. Op deze wijze worden risico's geïdentificeerd en ingeschat, om een basis voor het opzetten en uitvoeren van verdere controlewerkzaamheden te verkrijgen. De accountant zal in deze situatie kennisnemen van het geaccordeerde jaarplan van de VIC, de werkprogramma's en de bevindingen van de VIC.

Het is de inzet van de VIC om dubbele controlewerkzaamheden te voorkomen. Daarom zal actief de afstemming met de accountant worden gezocht voor uitvoering van de gegevensgerichte controlewerkzaamheden. Enerzijds voor de selectie van posten en anderzijds voor afstemming van de toetspunten.

Kwaliteit VIC

De VIC wordt uitgevoerd onder verantwoordelijkheid van VIC-adviseur met een achtergrond van registeraccountant die ook werkzaam is geweest in de accountancy en thans voor de gemeentelijk overheid. De VIC-adviseur en –medewerker zijn verbonden aan E&M Consultants, een organisatie met veel kennis en ervaring van de gemeentelijke overheid. Kennisdeling en –ontwikkeling van onder andere procesbeheersing is een belangrijk aspect van E&M Consultants. Daarnaast wordt permanente educatie gevolgd vanuit de beroepsorganisatie van accountants.

Gehecht wordt aan een consistente, heldere dossiervoering. De VIC-adviseur verricht dossierreview voor de werkzaamheden die worden uitgevoerd door de VIC-medewerker. Ten aanzien van de bevindingen wordt waarde gehecht aan het principe van hoor en wederhoor van de belanghebbenden.

3 Positionering en verantwoordelijkheden

Positionering

De teammanager Financiën fungeert in 2020 binnen de gemeente Wijdmeren als concerncontroller. De interne en externe informatievoorziening, administratieve organisatie / interne beheersing en het verbeteren van systemen, werkwijzen en procedures zijn taken van de controller. De VIC-adviseur is gepositioneerd in het team Financiën.

Het Intern Controleplan wordt jaarlijks opgesteld c.q. geactualiseerd door de VIC-adviseur, onder verantwoordelijkheid van het College van B&W. De uitvoering van de VIC ligt bij de VIC-adviseur. De VIC-adviseur draagt ervoor zorg dat de VIC onafhankelijk van de uitvoering van de verschillende processen wordt uitgevoerd.

De VIC adviseur zal per proces de uitkomsten van de VIC rapporteren aan de betreffende proceseigenaar. Vervolgens rapporteert de VIC adviseur over de totale uitvoering van de (verbijzonderde) interne controle aan het directieteam (verder: DT).

Verantwoordelijkheid teammanager

De verantwoordelijkheid voor de procesbeheersing ligt bij de teammanagers (1^e lijn). De proceseigenaren zijn zelf primair verantwoordelijk voor het zichtbaar maken van de beheersmaatregelen in de processen en de opvolging van de aanbevelingen. Deze verantwoordelijkheid komt explicieter aan de orde vanwege de komende rechtmatigheidsverantwoording.

De VIC adviseur heeft een belangrijke regiefunctie in de monitoring van de follow-up van de actiepunten. De opvolging van de actiepunten is noodzakelijk om te komen tot een procesgerichte interne controle in plaats van gegevensgerichte controle.

De proceseigenaar is verantwoordelijk voor het tijdig en juist aanleveren van de gevraagde documenten voor de uitvoering van de interne controle. De proceseigenaren zijn op deze manier ook direct betrokken bij de uitvoering van de interne controle waardoor een goede afstemming plaatsvindt tussen de VIC adviseur en de proceseigenaren.

In werkprogramma's zijn de uit te voeren controles vastgelegd. Per proces is een afzonderlijk werkprogramma aanwezig, met deels standaard vragen en checks, en deels vragen en checks die alleen voor dat specifieke proces gelden. De werkprogramma's worden jaarlijks herzien op basis van gewijzigde regelgeving en veranderde werkwijzen. De VIC adviseur heeft hierin een regiefunctie.

De afdelingen moeten ook tussentijdse wijzigingen in de externe en interne wet- en regelgeving melden aan de VIC adviseur.

Ook gaat de VIC adviseur gedurende het jaar zelf na of er wet- en regelgeving (extern en intern) is gewijzigd. Zowel de proceseigenaren als de VIC adviseur hebben hierin een signaleringsfunctie.

4 Aanpak verbijzonderde interne controle

Significante processen

De keuze voor de te toetsen bedrijfsprocessen en de diepgang van de VIC werkzaamheden hangt af van de materiële omvang (financieel) en de geïdentificeerde risico's op materiële afwijkingen in de jaarrekening.

De voor de gemeente Wijdemeren als significant aangemerkte financiële bedrijfsprocessen zijn in bijlage 1 opgenomen. De als significant weergegeven processen zijn afgestemd met de accountant.

Naar wens van de gemeente zal voor 2020 naast uitvoering van de VIC op de significant aangemerkte financiële bedrijfsprocessen ook het proces begraafrechten onderwerp zijn van de VIC. Tevens het proces leerlingenvervoer omdat deze in 2019 niet volledig kon worden beoordeeld. Vanwege prioritering in voorbereiding op de eindejaarscontrole is het accent gelegd op andere VIC-onderdelen. De beoordeling van het proces leerlingenvervoer is uitgesteld tot na de eindejaarscontrole 2019 omdat dit geen materieel proces is voor de accountant. Beoordeling van het proces leerlingenvervoer vindt plaats op verzoek van de directie, en verschuiving hiervan naar de VIC over 2020 heeft geen consequenties.

In bijlage 1 is per proces eveneens de ingeschatte controle aanpak weergegeven. Los van de ingeschatte controle aanpak zal per proces ook de opzet en bestaan van procesbeheersing worden beoordeeld. Als uit deze beoordeling blijkt dat (deels) beheersmaatregelen zijn ingericht en bestaan, dan zal de werking ervan worden getoetst. Het is mogelijk dat op onderdelen van het proces kan worden gesteund en op onderdelen ook niet. In het laatste geval zullen gegevensgerichte controlewerkzaamheden aan de orde zijn.

Proces overstijgende werkzaamheden

Jaarlijks wordt het normenkader rechtmatigheid geactualiseerd. Bij voorkeur vindt deze actualisatie aan het einde van het lopende jaar plaats, omdat deze dan zo volledig mogelijk is. Bij de actualisatie worden alle gewijzigde verordeningen en nota's benoemd, evenals de vigerende nota's en verordeningen.

Hierdoor is het duidelijk waaraan beschikkingen en uitvoering van processen moeten voldoen om als rechtmatig te worden beoordeeld. Naast het normenkader zal ook een toetsingskader worden opgesteld. Zowel normen-

als toetsingskader zullen nader worden geconcretiseerd mede vanuit het oogpunt om een basis neer te zetten voor de verwachte rechtmatigheidsverklaring.

Ieder jaar wordt het Intern Controleplan voor het betreffende jaar geactualiseerd, evenals de werkprogramma's per proces. De inhoud van het Intern Controleplan wijkt van jaar tot jaar af omdat niet ieder proces jaarlijks diepgaand gecontroleerd hoeft te worden. De mate waarin een proces jaarlijks in de scope van de VIC valt, hangt af van de materialiteit van de risico's.

Specifiek aandachtspunt in de VIC: rechtmatigheid van de aanbestedingen

In de jaarrekeningcontrole 2019 is door de accountant een onrechtmatigheid geconstateerd bij de inkoop van ICT-leverancier PINK Roccade. Vanuit de gemeente zijn evenwel nog vragen omtrent de door de accountant geconstateerde onrechtmatigheid. In 2020 volgt intern hieromtrent nog een nadere analyse en vervolgens afstemming met de accountant.

Extra aandacht zal in de VIC gegeven worden aan de rechtmatigheid van de inkoop. Daartoe zal medio jaar een crediteuren analyse plaatsvinden om de risico's rondom de Europese aanbestedingen nader te beoordelen. Indien aan de orde dan zullen nadere procesvoorstellen en beheersmaatregelen vanuit de VIC worden aanbevolen.

Vorbereidende werkzaamheden voor rechtmatigheidsverantwoording

Naar verwachting zal vanaf 2021 een rechtmatigheidsverantwoording door het College moeten worden afgegeven aan de Raad. In 2020 zullen daartoe voorbereidende werkzaamheden worden uitgevoerd die als onderdeel van de VIC zullen worden meegenomen:

- Nadere concretisering van normenkader met vertaling naar toetsingskader;
- Nagaan opzet procesbeheersing van rechtmatigheidsaspecten. Dit betreft de criteria voorwaarden, begroting, M&O. Zie voor verdere toelichting van deze criteria bijlage 2;
- Aanpassen van de werkprogramma's met splitsing tussen controle op getrouwheids- en rechtmatigheidsaspecten.

Naast de genoemde werkzaamheden zal een notitie implementatie rechtmatigheidsverantwoording worden opgesteld. In deze notitie komt een beknopt plan van aanpak en uitleg naar de organisatie wat er gaat veranderen. Daarnaast zullen ten aanzien van het thema een tweetal workshops worden gehouden, een voor team Financiën en een voor MT en wethouder Financiën.

Werkprogramma's per proces

De VIC-onderzoeken over het boekjaar worden gedurende het jaar aan de hand van de VIC-werkprogramma's uitgevoerd.

De opbouw van de werkprogramma's per proces is als volgt:

1. Doelstelling controle. Hierin wordt de controledoelstelling van de onderliggende financiële geldstroom opgenomen. Moet deze op juistheid (kosten) of volledigheid (opbrengsten) worden gecontroleerd en wat zijn de posten in de programmarekening en de balans die gerelateerd zijn aan de processen?
2. Wet- en regelgeving van toepassing op het proces en de impact hiervan op de interne controle. Hier wordt ingegaan op de relevante wet- en regelgeving en rechtmatigheidsaspecten van het desbetreffende proces inclusief de toelichting hoe dit geborgd is in het proces en de uitvoering van de interne controle.
3. Risicoanalyse. In deze paragraaf zijn de risico's en beheersmaatregelen in het betreffende proces weergegeven. Deze risico's en beheersmaatregelen zijn het vertrekpunt van de interne controle en beschrijven overzichtelijk de beheersing van het proces. Hierin wordt niet alleen gefocust op financiële risico's maar wordt ook aandacht besteed aan juridische risico's en eventuele niet-financiële risico's.
4. Werkzaamheden VIC. Hierin worden concreet de werkzaamheden van de VIC beschreven, inclusief de uit te voeren werkzaamheden. Dit begint met de beoordeling van de opzet (door middel van een jaarlijkse actualisatie van de risicoanalyse met de proceseigenaar waardoor de procesbeheersing in beeld is), het bestaan van het proces (waarbij door middel van een lijncontrole het proces in beeld wordt gebracht) en wordt de werking van de beheersmaatregelen beschreven (waarbij via deelwaarnemingen de werking wordt getoetst). Tevens worden waar nodig (aanvullende) gegevensgerichte controlewerkzaamheden uitgevoerd.

5. Overzicht bevindingen en aanbevelingen. In dit overzicht zijn de bevindingen en aanbevelingen weergegeven die enerzijds uit de risicoanalyse komen en anderzijds uit de uitvoering van de controlewerkzaamheden. Jaarlijks wordt over deze bevindingen en aanbevelingen gerapporteerd.
6. Oordeel IC in control. Na uitvoering van de VIC wordt per proces gefundeerd een oordeel toegevoegd aan het werkprogramma. Het oordeel is tweeledig. Enerzijds ziet het op de 'Kwaliteit van de procescontroles' en anderzijds op 'Oordeel financieel in control'.

In bijlage 2 zijn de richtlijnen voor de uitvoering van de interne controle en foutenevaluatie opgenomen.

De vastlegging van de interne controles vindt plaats in hiervoor ontwikkelde formats. In deze formats zijn de controlepunten opgenomen. De vastlegging vindt plaats in een vooraf vastgestelde mappenstructuur.

Planning

De planning van de VIC over 2020 is als volgt:

Periode	Actie	Betrokkenen
juli 2020	Opstellen IC-plan 2020 (inclusief afstemming met accountant).	VIC
Juli 2020	Pre-audit VIC 2020	VIC, concerncontroller, financieel adviseurs
juli-oktober 2020	Uitvoering VIC inclusief vastlegging over 1 ^e halfjaar.	VIC
oktober / november 2020	Bespreking VIC-rapportage per proces met proceseigenaar.	VIC, proceseigenaar
november 2020	Aanlevering aan en bespreking VIC-rapportage met concerncontroller en daarna met het DT. Daarna verzending naar het College ter informatie.	VIC, concerncontroller, DT, College
15 november 2020	Aanlevering VIC-dossier aan accountant.	VIC, accountant
november 2020	Interim-controle door de accountant. Ondersteuning accountant zodat deze de controle zo efficiënt mogelijk kan uitvoeren.	Accountant, VIC
november / december 2020	Actualiseren normenkader 2020.	VIC, concerncontroller, DT, College
januari-februari 2021	Uitvoering VIC inclusief vastlegging over 2 ^e halfjaar.	VIC
15 maart 2021	Afsluitende VIC-rapportage naar controller (inclusief bespreking) en daarna naar het DT.	VIC, concerncontroller, DT, College
15 maart 2021	Aanlevering VIC-dossier aan accountant.	VIC, accountant
maart 2021	Voorafgaand jaarrekeningcontrole accountant vindt afstemmingsmoment plaats om eventueel aanvullende VIC-werkzaamheden met accountant af te stemmen.	VIC, accountant

Rapportage

Na het uitvoeren van de interne controle van een proces wordt gerapporteerd aan en de bevindingen doorgesproken met de proceseigenaren. De betreffende procesverantwoordelijken krijgen de mogelijkheid een reactie te geven op de bevindingen en aanbevelingen van de VIC-adviseur. Vervolgens wordt over de totale uitvoering van de interne controle gerapporteerd aan het DT. De rapportage zal gericht zijn op procesverbetering.

Borging van de procesverbetering vindt onder meer plaats door rapportage en bespreking van de bevindingen per proces met de proceseigenaar. In dit gesprek wordt gestreefd te komen tot SMART-afspraken omtrent de aanbevelingen. Tweemaal per jaar zal vanuit de VIC de opvolging van de afspraken worden nagegaan. Hierbij zal ook de opvolging van de afspraken omtrent de aanbevelingen van de accountant, als weergegeven in de management letter, worden nagegaan. De belangrijkste bevindingen, aanbevelingen en afspraken per proces worden verwerkt in een gemeentebrede rapportage en besproken met concerncontroller en DT.

Bijlagen:

1. Significante processen
2. Richtlijnen uitvoering interne controle en foutenevaluatie

Bijlage 1: Significante processen

Processen	Proceseigenaar	Controle aanpak (inschatting)
1. Financiële administratie (incl. alg uitkering, begrotingswijzigingen, debiteuren, handmatige betalingen, tussenrekeningen, memoriaalboekingen, treasury, verbonden partijen)	Teammanager Financiën	Gegevensgericht
2. Inkopen en aanbestedingen	Teammanager Juridische Zaken en Veiligheid	Gegevensgericht (aanbestedingen, prestatielevring), op onderdelen procesgericht (mutatie crediteuren stambestand, autorisatie facturen)
3. Personeel en salarisadministratie	Teammanager P&O	Gegevensgericht met onderdelen procesgericht
4. Belastingen en heffingen	Meerderden	Vooralsnog gegevensgericht
5. Verstrekkingen en inkomensoverdrachten	Teammanager Sociaal Domein Uitvoering	Gegevensgericht met ontwikkeling naar procesgericht vanwege kwaliteitscontroles
6. WMO	Teammanager Domein Uitvoering	Gegevensgericht met ontwikkeling naar procesgericht vanwege kwaliteitscontroles
7. Jeudzorg	Teammanager SDO Wijkteam	Voor gemeentelijke route gegevensgericht met ontwikkeling naar procesgericht vanwege kwaliteitscontroles. Voor medische en juridische route gegevensgericht
8. Grondexploitatie	Teammanager Beleid en Ontwikkeling	Gegevensgericht vanwege omvang grondexploitaties
9. Omgevingsvergunningen	Teammanager Toezicht en Handhaving	Gegevensgericht met ontwikkeling naar procesgericht
10. Subsidieverstrekkingen	Teammanager Sociaal Domein Beleid	Gegevensgericht vanwege omvang subsidieverstrekkingen
11. Verhuren en pachten	Teammanager Vastgoed	Gegevensgericht
12. Leerlingenvervoer	Teammanager Sociaal Domein Uitvoering	Gegevensgericht vanwege omvang leerlingenvervoer
13. Begraafrechten	Teammanager Vastgoed	Nog te beoordelen

Bijlage 2: Richtlijnen uitvoering interne controle en foutenevaluatie

Voor de (verbijzonderde) interne controles zullen onderstaande criteria worden betrokken. 1 t/m 6 hebben naast rechtmatigheid ook betrekking op getrouwheid. De criteria 7 t/m 9 zijn aanvullende criteria die alleen betrekking hebben op de rechtmatigheid.

1. Calculatiecriterium: de vastgestelde bedragen zijn juist berekend. Voorbeelden: legesbedragen en facturen;
2. Valueringscriterium: het tijdstip van betaling en de verantwoording van verplichtingen is juist. Voorbeelden: aangaan en verantwoording van contracten en verplichtingen;
3. Leveringscriterium: juistheid van ontvangen goederen en/of diensten. Voorbeelden: inkoop van goederen/diensten;
4. Adresseringscriterium: de persoon of organisatie waar een financiële stroom naar toe is gegaan, is juist (rechthebbende). Voorbeeld: betalingsverkeer;
5. Volledigheidscriterium: alle opbrengsten die verantwoord zouden moeten zijn, zijn ook verantwoord. Voorbeelden: legesopbrengsten, OZB, rioolrechten, afvalstoffenheffing en grondverkoop;
6. Aanvaardbaarheidscriterium: de financiële beheershandeling past bij de activiteiten van de gemeente en in relatie tot de kosten is een aanvaardbare tegenprestatie overeengekomen. Voorbeelden: inkoop van goederen en/of diensten en verstrekken van subsidies;
7. Voorwaardencriterium: nadere eisen die worden gesteld bij de uitvoering van financiële beheershandelingen. Voorbeelden: subsidievoorwaarden, aanbesteding en belastingwetgeving; Het voorwaardencriterium bestaat uit de volgende criteria: de omschrijving van de doelgroep respectievelijk het project, de heffings- en/of declaratiegrondslag, normbedragen (denk aan hoogte en duur, de bevoegdheden, het voeren van een administratie, het verkrijgen en bewaren van bewijsstukken, aan te houden termijnen besluitvorming, betaling, declaratie e.d.);
8. Begrotingscriterium: financiële handelingen moeten passen binnen het kader van de geautoriseerde begroting (per programma). Voorbeeld: overschrijding van het programma;
9. M&O-criterium: de interne toetsing op juistheid en volledigheid van gegevens die door derden zijn verstrekt bij het gebruik van overheidsregelingen (=misbruik) en de interne toetsing of derden bij het gebruik van overheidsregelingen geen (rechts)handelingen hebben verricht die in strijd zijn met het doel of de strekking van de regeling (=oneigenlijk gebruik). Voorbeelden: subsidieregelingen, kwijtschelding en uitkeringen.

Bij de toetsing van de werking van de interne controlemaatregelen in de lijn, dienen de betreffende controlemaatregelen door de VIC adviseur door middel van verbijzonderde controles (deelwaarnemingen) te worden overgedaan (ge-reperformed). Het aantal keren te toetsen is afhankelijk van de frequentie dat een bepaalde beheersmaatregel in de lijn wordt uitgevoerd.

Bij de keuze van de controleobjecten (financiële) bedrijfsprocessen en de te controleren individuele posten vindt overleg plaats met de externe accountant en wordt een afweging gemaakt tussen de financiële belangen van een proces of post, de interne onderzoeksresultaten van vorige perioden, evenals de bevindingen van de controlerende accountant in voorgaande jaren, zoals die zijn vastgelegd in managementletters c.q. accountantsverslagen. In de risicoanalyse is een risico-inschatting gemaakt in relatie tot de omvang van een financiële stroom.

Voor de bepaling van het aantal te controleren posten per financieel proces wordt (aselect) een kritische deelwaarneming uitgevoerd. Een belangrijk deel van de mutaties op de balans (activa en passiva) wordt gecontroleerd op basis van de resultatenrekening: voorbeeld; bij de controle van het financieel proces Inkoop en aanbestedingen wordt ook de balanspost Crediteuren meegenomen. De te controleren posten worden willekeurig uit de desbetreffende massa geselecteerd.

Frequentie beheersmaatregel	Verbijzonderde controles (aantal deelwaarnemingen)
Meer dan dagelijks	25
Dagelijks	25
Wekelijks	8
Maandelijks	4
Per kwartaal	2
Per jaar	1

Indien bij het toetsten fouten worden ontdekt, dient het aantal deelwaarnemingen te worden verhoogd met 40% (bij 25 naar 35, bij 5 naar 7, bij 2 naar 3 en bij 1 naar 2). Indien bij de aanvullende deelwaarnemingen weer fouten worden geconstateerd dan wordt er uitgegaan van een niet/onvoldoende functionerende interne controle. Dit zal leiden tot een gegevensgerichte controle, waarbij omvangrijke (mathematische) steekproeven moeten worden getrokken.

Als er fouten worden geconstateerd dient eerst te worden vastgesteld of het financiële fouten of niet-financiële fouten betreffen. Niet-financiële fouten zijn aandachtspunten voor de AO/IB en worden gerapporteerd maar worden niet meegenomen in de foutevaluatie.

Geconstateerde financiële fouten kunnen in drie categorieën worden ingedeeld:

1. Structurele fouten: dit zijn fouten waarvan de oorzaak bekend is, zodat de financiële gevolgen zijn door te rekenen en te herstellen. Als de analyse van de gevonden zaak nagenoeg alle fouten boven tafel haalt, is extrapolatie niet meer nodig.
2. Incidentele fouten: van deze fouten is de oorzaak niet bekend, zodat er rekening mee moet worden gehouden dat zij zich in de gehele massa kunne voordoen. Extrapolatie is nodig.
3. Unieke fouten: deze fouten zijn van dien aard dat ze verder niet in de massa voorkomen. In feite zijn het fouten die zich eenmalig voordoen. Aangevoerd moet worden dat de oorzaak van de fout zodanig van aard is dat deze ook daadwerkelijk verder niet meer voorkomt. Extrapolatie is niet nodig.

Er wordt altijd uitgezocht hoe de fout is ontstaan. Dit kan bijvoorbeeld door het uitvoeren van een aanvullende steekproef of het inkaderen van de massa waarin de fout kan plaatsvinden.

Als de fout is ontstaan in het boekjaar waarover verantwoording wordt afgelegd dan kan deze worden hersteld. Indien de fout wordt geconstateerd in een volgend boekjaar, dan moet na het herstellen van de fout deze alsnog worden meegenomen in de foutevaluatie.

Indien de extrapolatie van incidentele fouten leidt tot een onacceptabel grote financiële (hoger dan de goedkeuringstolerantie) fout, dan wordt er aanvullend onderzoek uitgevoerd.

De steekproef wordt uitgebreid op het aspect van de geconstateerde fout. Bijvoorbeeld als de inkomsten foutief worden gekort behoeft enkel de steekproef te worden uitgebreid op het onderdeel inkomsten korting.

Bij de (verbijzonderde) interne rechtmatigheidscontrole dient te worden nagegaan of de fout voortkomt uit een financiële beheershandeling in strijd met externe wet- en regelgeving of dat in strijd met de interne (eigen) regelgeving is gehandeld. In tegenstelling tot geconstateerde rechtmatigheidsfouten met betrekking tot interne (eigen) regelgeving kan het handelen in strijd met externe (hogere) wet- en regelgeving niet door de gemeenteraad achteraf worden gerepareerd.

Geconstateerde onrechtmatigheden kunnen worden hersteld door de gemeenteraad of het College. De volgende methodes zijn beschikbaar:

- De gemeenteraad is bevoegd om een voorwaarde buitenwerking te stellen. Deze voorwaarde heeft dan geen interne en externe werking en leidt dan niet tot een rechtmatigheidsfout;
- de gemeenteraad is bevoegd om een werkwijze goed te keuren. Bijvoorbeeld indien subsidieaanvragen niet tijdig zijn ingediend maar toch zijn behandeld kan de gemeenteraad besluiten dat dit rechtmatig is. Door toepassing van de zogenoemde indemniteitsprocedure;
- op basis van een hardheidsclausule kan het College bevoegd zijn om per geval een onrechtmatigheid goed te keuren. Het College kan dit enkel voor specifieke gevallen en mag niet een gehele massa goedkeuren, dit recht is voorbehouden aan de Raad.